

DEŞTEPTAREA

Foaie națională independentă.

Apare odată pe săptămână.

Abonamente:

Pe un an 6 cor. Dusă acasă sau cu poșta 8 coroane.
Pentru străinătate 15 franci. Numeri singuratici 10 bani.

Redacțiunea și Administrațiunea:
TIPOGRAFIA C I U R C U & COMP., BRAȘOV
Strada Hirscher Nr. 11.

Inserțiuni se primesc cu prețurile cele mai reduse după
invoială. Prețul normal 5 bani 1 cm. pătrat. Manuscrise
nu se înapoiază.

Iluziuni și realitate.

Braşov, 1 Maiu v. 1914.

Dușmanul cel mai mare și mai neîmpăcat al oricărei acțiuni cu succes este prea marea încredere în forțele tale proprii, care te face să vezi lucrurile altcum de cum sunt ele în realitate și disconsiderarea factorilor reali, cari au influență decizătoare în dezvoltarea evenimentelor, ori cât am voi noi să atribuim aceasta unui fatalism mai mult sau mai puțin independent de cercul nostru de influență. Cu alte cuvinte iluziunile sunt dușmanul cel mai mare al succesului și numai cunoștința realității goale și crude este în stare să ne ofere oarecare șansă de reușită în acțiunile noastre politice.

Astfel apreciam noi situațiunea actuală, când este vorba de acțiunea politică românească. Suntem atât de îmbătați de iluziuni, încât nu mai vedem realitatea.

Faptul atât de natural și îmbucurător, că ministrul președinte ungar, contele Tisza, a aflat momentul potrivit să pună în discușiunea areopagului public lumesc chestiunea românească, a fost și este interpretat din nenorocire atât de greșit și de unilateral tocmai din partea cercurilor românești, încât fără voie face impresiunea ca și cum am fi orbiți de un succes extraordinar și real atât de mare, încât nouă ni s'ar fi dat în mână cel puțin dictatura, dacă nu toiagul vrăjit de a ne croi soarta peste capul tuturor. Iluziunile au cuprins și infumurat până în tratata capetele, încât face impresia în lumea mare, că noi învârlim osia pământului și fără noi este amenințată cu peire cel puțin Monarhia noastră, dacă nu și mai mult.

Ei bine, este frumoasă încrederea în sine și nu noi suntem din cei descurajați și pesimiști; dar ținem, că reîntrarea în sine și cunoștința de sine

totuș sunt însușiri cu mult mai de preț și mai folositoare, decât încrederea oarbă în niște chimere și viziuni provocate de o conștiință umflată și nereală.

Din tratativele urmate între reprezentanții comitetului național cu contele Tisza și cunoscute acum lumii întregi din desbaterile dietei ungare, voim să scoatem la iveală de data asta un singur moment: cercurile electorale. Las' că noi suntem de tot nemulțămiiți cu faptul, că nu s'a făcut înțelegerea deja înainte de crearea legii electorale, care de sigur eșia și mai favorabilă decum este pentru noi și înainte de votarea împărțirii cercurilor electorale, care de sigur se sporiau în favorul nostru, dar ținem, că și acum, după ce stăm în fața realității nestrămutavere, diriguitorii politice naționale oficiale încă tot din iluziuni se nutresc și pe iluziuni își bazează întreg programul de muncă. Ca o dovadă fie-ne permis a invoca numai ucazele adresate cluburilor comitatense în chestia electorală, epitropia, sub care sunt puse gazetele dependente de comitetul național, ținerea la suprafață a chestiunii moarte a episcopiei greco-catolice maghiare și în sfârșit înființarea areopagului dela Arad, dacă nu cumva a Oracolului dela Arad, care să-și dea verdictul în chestia tuturor Românilor.

Ne punem fireasca întrebare în fața acestor iluzii deșarte: oare nu vor fi existând alți bărbați cu durere de inimă pentru neam, care unul fiește care, în cercul lui de acțiune să vadă altfel lucrurile de cum sunt ele cuprinse în ucazele puse în vileag? Oare nu vor fi și de aceia, cari deja de mult să fi lucrat în alt mod decât ține să-i reguleze biroul central și organizatorii oficiali? Gazetele românești oare nu se vor revolta împotriva epitropiei oficiale, cum s'au revoltat încontra legii de pressă? Oare nu există chestie românească mai importantă decât episcopia de Hajdudorog înființată cu bine-

cuvântarea vlădicilor români uniți? Și în sfârșit, oare Aradul a devenit azi buricul pământului românesc, după ce știut este, că de acolo s'au pornit toate inconsecvențele, toate dușmaniile și luptele de extirpare politică și acolo s'a întâmplat cea mai clasică debandadă electorală municipală, care poate numai la Făgăraș s'a putut reedita?

Iată iluzii mari și deșerte, în fața unei triste realități, despre care vom vorbi de altă dată.

R.

Sinodul arhiepiscopozan.

(Urmare)

Sedința a patra (Joi)

Înainte de a se intra în ordinea de zi, deputatul Dr. Nicolae Comșa adresează o interpelare înaltpreașfinției Sale Arhiepiscopului și Mitropolitului Ioan Meșianu, ca president al comisunii administrative a tipografiei arhiepiscopozane, în chestia atitudinii politice a ziarului «Telegraful Român».

Excelența Sa Arhiepiscopul și Mitropolitul Ioan Meșianu declară, că ziarul «Telegraful Român» e foaie politică, prin urmare nu poate admite discutarea atitudinii politice a acestui ziar în sinodul arhiepiscopozan, care nu poate să tacă politică, dacă e să fie apărată constituția bisericească de ingerințe externe.

Interpelantul nu e mulțumit cu răspunsul dat și face propunerea pe care a făcut-o în sinod și înainte cu șapte ani, ca *concluzul sinodal, care obligă pe preoți să aboneze «Telegraful român» să fie scos din vigoare și «Telegraful Român» să fie prefăcut în foaie bisericească, oprindu-se a mai face politică.* — Propunerea se predă comisunii organizatoare.

Dr. Ioan Lupaș face propunerea următoare:

Mărit Sinod!

În anul 1913 a trecut prin corpurile legiuitoare ale patriei art. de lege 38 privitor la îmbunătățirea stării materiale a preoților prin încuviințarea așa numitelor cvincvenale.

Contra proiectului, prin care după cum s'a arătat la timpul său din partea episcopatului nostru, aproape 1500 preoți români rămăneau exclusiv dela orice îmbunătățire apreciabilă și reală a stării lor materiale, în partea cea mai mare din motive neatârnoate de voința lor, arhieriei noastre au purtat o frumoasă și înălțătoare luptă, desfășurând în fața celor mai chemați factori dela cărma țării nedreptatea ce li se face acestor preoți români ortodoxi, cari îndeplinesc și ei cu sfințenie misiunea lor apostolică, muncind pentru

înaintarea poporului și spre binele patriei în măsura priceperii și a putinței lor, țără ca ei să poată fi făcuți răspunzători pentru puținătatea pregătirii ori a succesului, care atârână de concursul multor factori adeseori potrivnici și cu rea voință față de cauza bisericii și a preoții noastre.

Cercetând ieri registrele dela cassa arhiepiscopozană am aflat că dintre cei peste 1000 preoți ai Arhiepiscopozei noastre numai 37 de inși au câte 2 cvincvenale, 124 de inși au câte 1 cvincvenal, 571 de inși câte 1/2 cvincvenal, 40 de inși câte 1/4 cvincvenal, iar aproape 300 de inși nici un fel de cvincvenal, cu toate că în sensul §-lui 4 din această lege preoții după 5 ani de serviciu ar trebui să primească 1 cvincvenal întreg (400 cor.) după 10 ani 2 cvincvenale întregi (800 cor.) etc. Dar imediat urmează §. 5 care cuprinde restricțiunea menită a zădărnici aproape cu totul dispoziția favorabilă a §-lui anterior. Acest §. spune, că suma cvincvenalelor dimpreună cu întregirea de până acum nu poate fi mai mare decât suma întreită a venitelor din parohie.

De oarece însă în cele mai multe din parohiile noastre taxele stolare nici azi nu sunt mai mari decât cele cuprinse în norma stolară din 1794. însă unele din ele s'au redus mult de atunci până azi iar pe de altă parte instrucțiua privitoare la executarea articolului de lege XIV 1898 nu considera ca venite stolare computabile și sigure taxele de botez și de cununii nici alte venituri incidentale, din acestea două motive a isvorât inconvenientul, că cei mai mulți preoți ai noștri, având fasonate sume mai mici de 400 cor. nu sunt împărtașiți de cvincvenal în suma stabilită în §. 4, ci se aplică față de dânsii §. 5 cu restricțiile lui gravaminoase.

De câteori s'a lăcut o nouă lege pentru a spori salariul învățătorului, Consistorul n'a întârziat a traduce în limba română. cum a făcut la 1907 și 1913 și a da cele mai amănunțite și mai precise îndrumări comitetelor noastre parohiale, cum să ia toate dispozițiunile de lipsă spre a ușura în termenul cel mai scurt posibil traiul material al învățătorilor, ca aceștia odată puși la adăpost de greutatea traiului zilnic, să se poată dedica tot mai mult misiunii lor de educatori. Nu numai atât, ci din fondurile arhiepiscopozane a votat sumedenie de ajutoare la întregirea lefilor învățătoarești.

Acelaș lucru ar fi fost de dorit să se facă și când a fost vorba de vre-o lege privitoare la starea materială a preoților noștri, după cum s'a făcut d. e. cu art. de lege XIV. din 1898, dar s'a întrelăsat a se face cu art. de lege XIII din 1909 și XXXVIII din 1913.

Nu știu dacă mai există în afară de preoți vre-o categorie de slujbăși, cari dacă o anume lege le-ar pune în vedere cvincvenale din partea statului prin § 4 și s-ar lipsi de ele prin § 5 — să nu încerce a-și formula pretensiuni la acele cvincvenale în sensul §-lui favorabil dela instituțiunea în

Popoviciu pentru Dr. Vas. Saftu. Dr. Saftu pentru învățători. Preotul săseșc pentru buna armonie între naționalități. Preotul local Măeruşan pentru preotul săseșc. Cantorul Ioachim Lainer dăruiește pe seama corului 30 cor. Corul învățătorilor execută cu neîntrecută iscusință câteva cântări insuflătoare. La oara 6 d. a. se începe producțiunea având un program variat. Mai mult a plăcut din program piesa «Florin și Florica».

Cu acestea ne-am îndepărtat ducând bune impresii.

Argus.

Tribuna liberă.

Crestături postume.

«Aleșii» partidului național pătrunși de necesitatea unei vieturi mai pașnice cu elementul maghiar, care deține puterea în țară, au stăruit cu tot dinadinsul să afle puncte de apropiere cu guvernul. Punctele s'au găsit. Din nenorocire ele nu s'au putut înșirui și cimentate într-o punte pentru o deplină înțelegere. Cu toate acestea încercările de apropiere dintre Români și guvern au avut deosebitul noroc, de a forma prin intermedierea contelui Tisza în fața țării, în parlament, obiectul unei largi și serioase discutiuni, ceea ce dela înfriparea constituției actuale nu s'a mai pomenit. Cu ocaziunea acestei discutiuni s'au scos la suprafață multe adevăruri dureroase, dar totodată și-au primit expresiune hotărâtă și multe intențiuni îmbucurătoare.

**

Chestiunea asupra căreia s'a discutat, chestiunea, de naționalități n'a putut rămâne însă numai în sala cu scaune de purpură. Ea a cerut să fie scoasă în lume, să se înprietinească cu straturi cât mai largi, pentru a pregăti terenul zilei, ce o să urmeze. Cei ce au simțit și înțeles mai întâi semnele vremii au fost membrii societății sociologice al cărei spint stăpănitor e Iászi Oszkár. Prințând ocazia binevenită au purces să comercializeze chestiunea de naționalități, doar e atât de abundantă în câștiguri și atât de potrivită pentru platforma parvenirii, de unde totodată îți poți populariza ideile de un democratism ce miroasă a demagogie garnisită cu usturoi.

De aceea a pus la cale în diferitele centre ale țării aranjarea conferințelor publice asupra chestiunii de naționalități — momind și amăgind publicul mai ales cel românesc. Iar ca izbânda lor să fie mai sigură invită și «fruntași» români, pentru a-și face în cadrele conferințelor mărturisirea neînflăntată, asupra modalității deslegării problemei atât de actuale a naționalității. Și bărbații noștri dornici de prilejuri de paradă — și bucu-roși de invitare — primesc mâna întinsă cu atâta «condescendență» de sociologii democrați, crezându-i pe cuvânt că chestia de naționalitate se poate rezolvi cu vre-o câteva fraze împodobite pe la răspântii ca «dreptul limbei materne», «suveranitatea poporului», «egalitate și dreptate».

**

Și oamenii noștri, — mai în totdeauna avocați — în lipsa pregătirii temeinice anterioare, în urmare

în lipsa ideilor și convingerilor proprii, se închid în chiliile lor, pun mâna pe raft, scot cărțile nouă nouțe frumos legate, răsfoiesc până ce găsec ce le trebuie, astern rândurile pe hârtie și se prezintă la catedră de unde îți fac impresia băcanului care nu-și dă seama de unde-i vine marfa, doar pe el îl interesează numai desfacerea ei. — La fine urmează laudele reciproce, dintre care cele mai multe revin democratului demagog Iászi. —

**

Da, și din laude se îngheabă un cult. Cultul lui Iászi căruia îi se slujește cu tămăieri din cătuia intereselor. Dar fumul interesului orbește. Și conducătorii noștri nu mai văd, că plecând în tovrășia sociologilor democrați, ne apropiem de prăpastia, care paște neamul nostru hotărât cu o soarte atât de vrăjmașă. Nu văd și nu înțeleg anume, că Iászi și consoții își îndreaptă mitrailezele împotriva școlii străbune, a școlii confesionale și încontra credinței și bisericii. Nu văd și nu înțeleg înconștientă păgubitoare, de care se fac vinovați părăsind stăruințele de eride a înlătura prin capacitate reciprocă cu cercurile conducătoare mai ales cu guvernul, piedecile înțelegerii binetăcătore, prințându-se la braț cu fracțiunea democrată-jidovească, dispărând, dușmană guvernului. —

(Va urma)

P. Brădet.

Serbarea pomilor și a paserilor din Nucet.

Marti, în 8/21 Aprilie 1914 (a 3-a zi de sf. Paști), poporațiunea din Nucet a îmbrăcat haină de sărbătoare. Des de dimineată flacăii comunei încălecând pe cai sprinteni împodobiți cu covoare țărănești au grăbit spre Cornățel, într-o întâmpinarea celor cari nenumărate jertfe aduc pentru binele și luminarea țaranului muncitor, într-o întâmpinarea dlor Dr. Vasile Stan, prof. sem. și Nic. Iosif, inv. penz., totodată membri ai comitetului central al Reuniunii agricole sibieni și Vic. Tordășianu, secretarul ei. La întâlnire, învăț. penz., dl Ion Olariu, bineventează pe cei sosiți și-și exprimă bucuria, că lui, care înainte cu 20 ani bineventase acest comitet al Reuniunii agricole în comuna Roșia, când cu înființarea primei înștiri «Raiffeisen», că tot lui îi revine și azi plăcuta sarcină de a zice primul cuvânt de bună venire la lucrarea închinată binelui consătenilor săi din Nucet. Calea până în Nucet am făcut-o apoi în cântecele călăreților și între grupurile de tineri și bătrâni, postati de ambele laturi ale drumului. La capătul satului ne găsirăm față în față cu toată suflarea din Nucet și cu numeroși fruntași sosiți din comunele Roșia și Cornățel.

Aici cuvinte de bună sosire rostește preotul gr. cat., dl Ion Tatu care asigură Reuniunea de dragostea obștei din Nucet. Atât la vorbirea dlui Olariu, cât și la a dlui Tatu a răspuns, în cuvinte calde secretarul Tordășianu. Remarc, că în strada, pe unde am trecut, femeile din Nucet au ridicat arcuiri formate din podoabele lucrurilor mânilor lor.

Salele școlii fiind puțin încă-

pătoare, serbarea pomilor și a paserilor s'a ținut în mod serbătoresc în curtea școlii. Introducerea s'a făcut cu o frumoasă rugăciune, cântată de corul școlarilor, condus de harnicul învățător Nic. Bogdan. Părintele Tatu pune în curent obștea despre lucrările ce le îndeplinește Reuniunea agricolă pentru înaintarea bunei stări a economilor noștri. Secretarul Tordășianu accentuează, că dela 1910 Reuniunea agricolă cu scop de a îndrăgi poporațiunea tot mai mult cu cultura pomilor, a introdus serbarea pomilor și a paserilor, cu care prilej ea dăruiește pentru copii de școală altoi, pe care ei îi plantează și ei îi îngrijesc până aduc roade. De astădată Reuniunea dăruiește 60 altoi meri. Intre aceea o școlărită a recitat bine poezia «Omul și pasărea»; a urmat apoi corul școlarilor cu cântarea «Cucul». În cuvântarea sa de peste o oră dl prof. V. Stan, a vorbit frumos și atrăgător despre foloasele ce ni le aduc pomii și paserile și face apel la tineret să înmulțască pomii și să cruțe paserile acestea harnice împreună muncitoare ale economului. După dl Stan, corul școlarilor a intonat cântarea «Paserea în timpul iernii», după care membrul din comitet dl Nicolae Iosif a tractat cu deplină competență despre cultura pomilor peste tot și în deosebi despre cum să urmărim la plantarea și la îngrijirea, ce să se dea pomilor.

Terminată serbarea școlară mulțimea s'au scuturat, iar fiecare copil de școală cu câte un frumos altoi în mână, a mers în cântece și în plină veselie la grădina locuitorului celui mai îndepărtat, la Ștefan Popa unde dl Iosif a plantat în fața obștei un altoi, arătând cum trebuie făcută groapa, cum trebuie curățit altoiul, cum trebuie așezat etc. etc.

De aici procesiunea s'a îndreptat în aceeași exemplară ordine la grădina economului Ioan Băcilă, din partea opusă a comunei. Neobositul învățător Iosif aici a stăruit asupra feliului de pomi potriviți pentru regiunea și solul din Nucet. Cu un cuvânt dl Iosif a tractat pe lung și larg tot ce trebuie să știm, dacă este vorba de îndeletnicirea cu cultura pomilor să fie folositoare. La fine s'au distribuit între poporațiune peste 100 broșuri.

Erau orele 4 d. a., când s'a sfârșit această serbare înălțătoare, favorizată și de timp încântător. La masa dată în cinstea serbării de dl învățător Olariu, s'a închinat pentru conducătorii Reuniunii, pentru fruntașii comunei, pentru dnii avocați. Dr. Fruma și Dr. Olariu, fiii foștilor învățători din Nucet, apoi gândindu-ne și la eroul pierdut prea de timpuriu, am dăruit, care cât am putut pe seama fondului Aurel Vlaicu pentru stipendiarea tinerilor meseriași cu scop de înmulțire a cunoștințelor în străinătate.

«Invingătorul».

Cronică.

Aviz! Societatea sodalilor români «Lumina» din Brașov își va face excursiunea în Stejeriș (Maialul) Duminică în 4 Maiu st. v. 1914. În caz de timp nefavorabil se va amâna pe Duminică viitoare.

Necrolog. Subscrișii, pătrunși de a-dâncă durere, aducem la cunoștința tuturor rudeniilor și cunoscuților, că iubita și neuitata noastră soție și soră Elefteria R. Prișcu nasc. Stinghe, după lungi și grele suferințe a încetat din viață Sâmbătă 26 Aprilie v. 1914 la orele 2 dimineata, în etate de 28 ani și-n al 10-lea an al fericitei sale căsătorii.

Rămășițele pământesti ale scumpei decedate s'a ridicat din casele proprii și s'a depus spre vecinică odihnă în cimitierul bisericii sf. Treimi de pe Tocile. Luni în 28 Aprilie v. 1914 la 3 ore d. a. Fie-i țărâna ușoară și memoria binecuvântată!

Radu Prișcu,
ca soț.

Dumitru Stinghe,
ca frate.

—0—

Coroane eterne. Dl Titu Morariu, paroh în Berghin, soția sa Victoria și fetițele lor Dorica și Victoria, dăruiesc, într-o lvecinică pomenire a ficei respective surorii lor Getta, 5 cor., la Legatul Sabina Dr-Preda n. Andrica pentru ajutorarea copiilor săraci din Cămpeni, aplicați la meseria al Fondului Episcopul Nicolae Popea pentru masa învățăcelor meseriași. La acelaș legat au mai dăruit Aurelia Preda măr. Băncilă și ficele ei Viorica și Sabina, 60 bani; Nicolae Oțoiu, inv. măsar și Zosim Cichindelean, inv. cismar, câte 25 bani; Tache Șarpe și Marin Filipescu, mehanici (Luicoll 71 Mons Road, Engl.) cor. 1'18; Nicolae Popa, măestru croitor de vesminte bărbătești și femeiești și soția sa Victoria n. Nandrea, 1 cor., și Petru Bendorlea, nu, econ., în amintirea mamei sale n. Simtion, 1 cor. În loc de cunună pe bustul desvâlit Duminică la 3 Maiu n. c. al mult regretatului Ion Rusu Șirianu, familia preșidentului Reuniunii meseriașilor sibieni Victor Tordășianu, a contribuit cor. 2-50 la Legatul T. L. Albinu pentru ajutorarea copiilor săraci din Cut, aplicați la meseria al fondului Episcopul Nicolae Popea, pentru masa învățăcelor meseriași.

—0—

Deputații Franței după ocupațiunea. După ocupațiunea lor, deputații noiei Camere franceze sunt: 142 avocați, 53 medici, 21 foști ofșeri, 16 agronomi și viticultori, 55 jurnaliști și scriitori, 43 profesori de universitate, 46 proprietari de case, fără ocupațiune, 27 foști oficianți de stat, 32 mari industriași, 27 comercianți, 3 proprietari de șantiere navale și 6 financieri.

—0—

Comisar guvernial la examenul de maturitate dela gimnasiul român din Brașov e numit pentru anul acesta domnul Dr. Petru Ionescu, consilier de secție în ministerul de culte și instrucțiune publică.

—0—

Dreptul de vot al femeilor engleze — respins. Se anunță din Londra, că în ședința de alaltaeri a Camerii Comunelor s-a pus la vot propunerea de a se da drept de vot femeilor engleze. Propunerea a fost respinsă cu 104 voturi contra 60.

—0—

Contra descompunerii cadavrelor. Chimicul Partini din Milano, în urma mai multor esperiențe încercate la animale, a descoperit un procedeu chimic cu ajutorul căruia pot fi terite de discompunere materiile organice, așa că cadavrele omenești se pot păstra în starea lor, fără ca să fie atinse de discompunere, pe un timp ori-cât de îndelungat. Partini a mumificat după procedeu său cadavrul unui muncitor și deși sunt patru luni trecute de atunci, cadavrul zace în aer liber, fără ca să se cunoască pe el cel mai mic semn de discompunere.

—0—

Vizită medicală obligatoare. Medicul șef al orașului New-York, Dr. Goldwater a înaintat primarului un proiect în sensul ca fiecare locuitor cel puțin de două ori pe an să fie obligat a se supune unei vizite medicale minuțioase. În felul acesta medicii speră că media generală a longevității se poate urca cu 2—3 ani.

—0—

